

SAMEN MET JONGE KINDEREN EN
HUN OUDERS MET LICHT
VERSTANDELIJKE BEPERKING OP WEG.
TOOLBOX VOOR BEGELEIDERS

Vlaanderen
verbeelding werkt

1. Aansluiten bij ouder met licht verstandelijke beperking

1.1 Vermoeden van een licht verstandelijke beperking

1.2 Ouders met licht verstandelijke beperking

1.3 Hoe communiceren

1.4 Basishouding en aanpak

1.5 Verschillende rollen van de persoon met licht verstandelijke beperking

1.6 Tools en methodieken

1.7 Casus

2. Begeleidingstraject

- 2.1 Intake en opstartfase
- 2.2 Gezinsplan opmaken
- 2.3 Kinderen zelf
- 2.4 Overleg
- 2.5 Casus
- 2.6 Teamondersteuning
- 2.7 Samenwerking & hulpverlening
- 2.8 Afbouwfase

3. Opvoeden, gepast opvoeden en kindwens

- 3.1 Opvoedingsvaardigheden en sensitief ouderschap
- 3.2 Casus
- 3.3 Gepast ouderschap en gepast opvoeden
- 3.4 Kindwens

4. Netwerk

4.1 Gedeeld opvoeden

4.2 Informeel netwerk

4.3 Formeel netwerk

4.4 Tools en literatuur

4.5 Casus

Handleiding

In België groeien heel wat kinderen op in een gezin met ouders met licht verstandelijke beperking.

Niet de beperking is bepalend. Wel de aanwezigheid van drie beschermende factoren:

1. Ouders kunnen en durven hulp vragen en hulp accepteren.
2. De interventies zijn aangepast en afgestemd op hun leerbehoeftes.
3. Ouders kunnen terugvallen op een steunend sociaal netwerk.

Opvoeden is voor ouders, al dan niet met LVB, een recht (zie Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens). De ondersteuning is echter niet altijd voor handen of aangepast.

Handleiding

Opvoeden is een complex gegeven. Voor iedereen. Het belang van de eerste 1000 dagen in het leven van een kind is ondertussen gekend. Dus willen we mee inzetten op een optimale start voor hele jonge kinderen en hun prille ontwikkeling. We focussen niet alleen op het aanleren van vaardigheden maar ook op aansluiten bij de emotionele behoeftes van een (jong) kind. Voor ouders met LVB is dit vaak een extra uitdaging vanuit hun beperktere cognitieve en adaptieve vaardigheden.

Een tijd geleden werd opgevoed vanuit het sociaal vangnet van de gezinnen. We pleiten nog steeds voor het samen opvoeden "it takes a village to raise a child". Toch blijkt dit in een meer individualistische samenleving niet altijd evident. Ook niet voor ouders met LVB.

Met dit project willen we begeleiders uit verschillende sectoren een toolbox aanreiken om aan te sluiten op wat kinderen en hun ouders met LVB nodig hebben om optimaal te kunnen groeien.

De inhoud van deze toolbox is gebaseerd op inspiratiesessies met begeleiders en hulpverleners vanuit verschillende sectoren, waaronder Opgroeien en VAPH en ouders met LVB. Input vanuit de praktijk die gekoppeld werd aan theoretische inzichten uit de literatuur.

Wanneer spreken we van een licht verstandelijke beperking?

Er zijn drie aspecten belangrijk:

1. Een beperking in de cognitieve ontwikkeling.

Volgens de Nederlandse praktijkdefinitie heeft iemand met een LVB een IQ tussen de 50 en 85, waarbij er bij een IQ tussen de 70 en 85 ook sprake moet zijn van (ernstige) bijkomende problematiek.

Wanneer spreken we van een licht verstandelijke beperking?

2. Een beperking in de adaptieve vaardigheden, ook wel sociaal aanpassingsvermogen genoemd.

Hieronder vallen beperkingen in de conceptuele vaardigheden, zoals rekenen, schrijven, lezen en begrip van taal en tijd (hoelang duurt een kwartier of een activiteit), sociale vaardigheden zoals sociale problemen oplossen en communicatieve vaardigheden, en praktische vaardigheden zoals reizen met het openbaar vervoer, omgaan met financiën en papierwerk, persoonlijke verzorging, het klaarmaken van eten en het organiseren van activiteiten.

Wanneer spreken we van een licht verstandelijke beperking?

3. Een LVB is een ontwikkelingsstoornis.

Volgens de DSM-5 ontstaat een licht verstandelijke beperking gedurende de ontwikkelingsperiode. Let op: langdurige stress en trauma's kunnen ervoor zorgen dat iemand mogelijk tijdelijk op het niveau van een LVB functioneert. Zodra dit wegvalt kan iemand weer als voorheen functioneren. In zo een geval kan je als professional bij voorbeeld stress-sensitief of traumasensitief werken.

Terminologie

In dit project hebben we kunnen vaststellen dat veel draait om communicatie en om taal.

Als we ouders optimaal willen ondersteunen, is het van belangrijk dat we ook een gemeenschappelijke taal hanteren.

Vaak wordt gesproken over gedeeld ouderschap. In deze toolbox kiezen we ervoor om deze term niet te gebruiken. Ouders (met LVB) geven aan dat ze ouderschap niet willen delen. Wel de opvoeding van hun kinderen. We spreken daarom over gedeeld opvoederschap en gedeelde zorg.

Handleiding toolbox

We hebben deze steekkaarten ontwikkeld om heel praktisch en gericht aan de slag te kunnen gaan. Het zijn 60-tal kaarten, in 4 categorieën onderverdeeld. Ze vormen een mogelijke leidraad voor het begeleiden. Daarnaast zetten ze ook aan tot reflectie. Hoe doen we dit vanuit onze organisatie? Wat doen we al? Waar kunnen we nog meer op inzetten? Ze kunnen daarom zowel individueel gebruikt worden als in teamverband.

Elke steekkaart gaat in op een bepaald thema en is opgebouwd vanuit eenzelfde stramien:

- > Eerst worden beknopt enkele tips gegeven.
- > Daarna wordt een korte casus beschreven.
- > Tenslotte wordt verwezen naar relevante literatuur en praktische tools.

Begeleidingsmodel - Gezinsgericht

Ouders met LVB met jonge kinderen begeleiden, doe je gezinsgericht en gefaseerd.

Het is inherent aan gezinsgericht werken dat we inzetten op opvoeden en dus op de interactie tussen ouder en kind. Dit vraagt sector-over-schrijdend denken en werken.

De keuze kan gemaakt worden:

Om vanuit 1 (integrale) begeleiding een focus op opvoeding te leggen (zelfde organisatie, zelfde begeleider of aparte begeleider)

Om vanuit verschillende organisaties samen te werken en elk een andere focus te leggen.

Begeleidingsmodel - Drie fases

Daarnaast is het van belang om de begeleiding met focus op het kind in drie fases op te delen: startfase, veranderingsfase en afbouwfase.

1. In de startfase zetten we in op kennismaking en samenwerking, het verzamelen van informatie en de hulpvraag helder krijgen en het opmaken van een realistisch plan.
2. Tijdens de veranderingsfase wordt ingezet op oefenen en trainen en aansluiten bij de dagdagelijkse praktijk. Na 6 maand samen met de ouder evalueren.
3. In de afbouwfase is er aandacht voor geleidelijkheid, implementatie, transfer en waakfunctie.

Dankwoord

Dit project werd geïnitieerd en vormgegeven vanuit CIG Nestel, vanuit een gedrevenheid om nog beter te kunnen begeleiden.

Dank je wel aan de ouders die aan dit project deelgenomen hebben. Door eerlijke en verrijkende feedback te geven. Door in de begeleiding vanuit een openheid aan de slag te gaan rond opvoeden van hun kinderen.

Dank je wel aan 'het kernteam'. Samen ontwikkelen is sterker.

Dank je wel aan alle begeleiders: om ervaringen te delen, kwetsbaarheden te durven bespreken, spontaan ideeën aan te reiken, andere manier van werken uit te proberen en bij te sturen waar nodig.

Dankwoord

Dank ook aan de klankbordgroep voor de praktische en inhoudelijke ondersteuning: de input en uitwisseling vanuit De Branding (Kortrijk) en Ebergiste (Gavere) was een verrijking. De noodzakelijke expertise vanuit VAPH werd op deze manier geïntegreerd.

Dank je wel aan alle deelnemende hulpverleners en begeleiders van de inspiratiesessies. Het was hartverwarmend om te zien dat er zoveel interesse en actieve inbreng was, uit de diverse sectoren. Kruisbestuiving en mooie voorbeelden tot samenwerking kwamen aan bod. Dank je wel voor de openheid, betrokkenheid, gedrevenheid. Het streven naar meer gelijke kansen was voelbaar. Dank je wel voor de verrijkende input, de vele ervaringen uit de praktijk die ons zoveel geleerd hebben.

Tot slot een speciale dank je wel aan het Ministerie voor Gelijke Kansen voor hun vertrouwen en financiële steun. Zonder hen was dit project niet mogelijk geweest.

